

## **ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЇ «ЕЛЕКТРОННА ПОШТА» У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ**

*Данилюк С.С. Особливості використання інтернет-технології «Електронна пошта» у процесі формування професійної компетентності майбутніх філологів.*

*Статтю присвячено висвітленню процесу формування професійної компетентності майбутніх філологів в аспекті використання в едукативному процесі такої Інтернет-технології, як електронна пошта. Увагу зацентовано на варіантах використання цієї Інтернет-технології в навчальному процесі. Визначено цілі використання в едукативному процесі електронної пошти.*

*Ключові слова: Інтернет-технологія, електронна пошта, професійна компетентність.*

*Данилюк С.С. Особенности использования интернет-технологии «Электронная почта» в процессе формирования профессиональной компетентности будущих филологов.*

*Статья посвящена освещению формирования профессиональной компетентности будущих филологов в аспекте использования в эдукативном процессе такой Интернет-технологии, как электронная почта. Внимание акцентируется на вариантах использования этой Интернет-технологии в учебном процессе. Определены цели использования в эдукативном процессе электронной почты.*

*Ключевые слова: Интернет-технология, электронная почта, профессиональная компетентность.*

*Danyluk S. Features of Internet technology, "Electronic Mail" in the process of professional competence of future philologists.*

*The paper deals with the highlighting of the formation of future philologists' professional competence in the aspect of the usage of such Internet technology as e-mail in the educational process. Attention is focused on the variants of usage of this Internet technology in the educational process. Aims of usage of e-mail in the educational process are defined in the article.*

*Key words: Internet technology, e-mail, professional competence.*

**Постановка проблеми.** Сучасний період розвитку суспільства характеризується суттєвим впливом комп'ютерних технологій, які проникають в усі сфери людської діяльності, забезпечують поширення інформаційних потоків у суспільстві, утворюючи глобальний інформаційний простір. Невід'ємною та важливою частиною становлення нової системи освіти, орієнтованої на входження до світового інформаційно-освітнього простору, є процес комп'ютеризації освіти. Цей процес супроводжується суттєвими змінами в педагогічній теорії та практиці навчально-виховного процесу, які пов'язані зі внесенням коректив до змісту технологій навчання, що мають бути адекватними сучасним технічним можливостям і сприяти гармонійному входженню людини в інформаційне суспільство.

**Аналіз досліджень і публікацій.** Здійснений аналіз наукової літератури свідчить про те, що у вітчизняній педагогіці ще недостатньо повно розкрито потенційні можливості використання ІКТ як засобу формування професійної компетентності фахівця. Безперечно цінність для

визначення сутності та змісту ІКТ-компетентності становлять роботи В. Адольфа, О. Зайцевої, І. Ісаєва й інших. Аналіз теоретичних досліджень і практичного досвіду сучасної педагогічної діяльності показує, що, незважаючи на пильну увагу до підвищення якості професійної підготовки студентів, проблема використання ІКТ як засобу формування професійної компетентності фахівців все ще потребує глибшого вивчення.

Сутність процесу інформатизації, який набув значного поширення в царині освіти і значною мірою впливає на динаміку розвитку сучасного суспільства, розкрито в роботах цілої когорти вчених (А. Вербицького, Т. Вороніної, К. Коліна, Д. Белла, А. Тоффлера й інших).

**Мета статті.** За мету статті поставлено завдання дослідити, як відбувається в едукативному процесі формування професійної компетентності майбутніх філологів за допомогою використання такої Інтернет-технології, як електронна пошта.

**Виклад матеріалу.** Дедалі більшої популярності набуває швидкий обмін писемними повідомленнями за допомогою електронної пошти (англ. *e-mail*), яка є основою Інтернет-технологій. Електронна пошта, будучи технологією спілкування й комунікативним середовищем навчання, репрезентує асинхронну комп'ютерно-опосередковану комунікацію. Використання електронної пошти передовсім сприяє ефективному спілкуванню між майбутніми філологами, викладачами й адміністрацією навчального закладу, а також між студентами [9, с. 34].

Особливо часто електронна пошта використовується для спілкування студентів іноземною мовою під час проведення будь-яких проектів, тобто тематично орієнтованого спілкування з визначеною групою студентів іншого навчального закладу [6, с. 57]. Також за її допомогою можна [8, с. 157]: а) вести приватне листування («один на один»); б) розсилати копії свого листа іншим користувачам («один-із багатьма»); в) проводити мережеві дискусії, телеконференції у відтермінованому режимі; г) розсилати новини по спеціалізованих групах користувачів; д) працювати з віддаленими інформаційними серверами, запитуючи у них цікаву для користувача інформацію; е) відправляти факси й телекси.

Сутність навчання за допомогою електронної пошти полягає в обміні текстами. Викладач і студенти можуть за допомогою зазначеної Інтернет-технології здійснювати передавання організаційної і навчальної інформації, пересилання навчальних матеріалів та виконаних завдань, а також рецензій на них. Викладач може листуватися з майбутніми філологами. Електронна пошта може стати форматом проведення консультацій. Ця технологія дозволяє зробити навчання адресним й індивідуалізованим [9, с. 34].

Ефективність використання зазначеної Інтернет-технології зумовлена тим, що, з одного боку, вона підвищує мотивацію того, кого навчають, уможливаючи використання англійської мови для реального спілкування в світовому масштабі, яке виходить за межі навчального спілкування. З іншого боку, електронна пошта надає змогу здійснювати продуктивне колективне

мислення. Це стає очевидним особливо тоді, коли студенти спілкуються для розв'язання завдання спільними зусиллями, використовуючи іноземну мову як засіб комунікації. Ця можливість є також надзвичайно ефективною для мовної практики. Під час використання електронної пошти як засобу комунікації майбутні філологи можуть обмінюватися повідомленнями та брати участь у дискусіях зі своїми друзями по листуванню [5, с. 119].

Зазначену Інтернет-технологію призначено для приймання та передавання інформації, цифрових інформаційних ресурсів (у вигляді тексту, графіки, звуку, зображення, програмних продуктів) на великі відстані. Вона є асинхронним комунікаційним середовищем, що означає: для одержання повідомлення не потрібно узгоджувати час і місце його отримання з відправником, і навпаки.

Електронна пошта належить до засобів дистанційного доступу, наданих комп'ютерними мережами. Головна перевага цього засобу комунікації полягає у простоті його опанування й надійності використання [4, с. 112].

Уможливорюється розсилання електронної пошти одному або більше абонентам у локальній мережі навчального закладу або в Інтернеті з використанням спеціальних поштових програм. Ці особливості її роботи доцільно використовувати для встановлення зворотного зв'язку між викладачами або навчальними програмами і одним або кількома студентами незалежно від їхнього фізичного розташування [1, с. 40].

Доставлення будь-якого повідомлення та навчальних матеріалів за допомогою електронної пошти здійснюється практично миттєво, забезпечуючи тим самим регулярне оперативне спілкування суб'єктів навчального процесу. Для цього робоче місце користувачів має бути оснащено апаратно-програмними засобами: комп'ютером, модемом, монітором, клавіатурою, мишею, мережевим обладнанням і відповідним програмним забезпеченням. Традиційна базова комп'ютерна підготовка є цілком достатньою для вільної роботи викладача й майбутніх філологів у режимі електронної пошти [4, с. 112].

Така форма спілкування має обмеження, оскільки написання великої кількості листів одним викладачем створює природний бар'єр для широкого застосування листування з майбутніми філологами. Крім того, в цьому випадку діє часовий чинник, оскільки студенти, як правило, втрачають інтерес до листування, якщо відповідь буде написано через декілька днів, що зведе нанівець позитивний ефект від використання електронної пошти [9, с. 34].

Зазначена Інтернет-технологія знаходить широке застосування в царині освіти як один із інструментів спілкування викладача з майбутніми філологами й їхніми батьками, колегами з інших освітніх установ тощо. Вона є ключовим інструментом взаємодії учасників едукативного процесу в умовах дистанційного навчання [8, с. 157]. Комп'ютерно-опосередкована комунікація збільшує участь майбутніх філологів у навчальному процесі до максимуму – до 100% [10, с. 170]. Студенти, котрі в силу психологічних

причин неохоче беруть участь в особистій комунікації в аудиторії, найчастіше мотивованіше спілкуються з використанням електронних засобів комунікації, особливо з використанням асинхронних технологій, до яких належить й електронна пошта.

За достатньої детермінованості тематики навчання в проектах із електронною поштою або додаткового її використання рекомендовано давати майбутнім філологам відносну свободу вибору теми або напрямку дискусії [9, с. 34-35].

Виокремлюються деякі ситуації, типові для роботи викладача в системі електронного навчання. Водночас звертається увага на те, як використання Інтернет-технологій може підвищити ефективність роботи.

*Інформування студентів.* Як переконує практика, майбутні філологи реагують на інформацію, якщо вона багаторазово (не менше трьох разів) дублюється. Так, доволі ефективним виявляється розміщення текстового оголошення з інформацією (наприклад, нагадування про наближення терміну подання звітної роботи, списку першоджерел, необхідних для підготовки до семінару) на дошці оголошень Інтернет / Інтранет-сервера, його одночасне надсилання через список розсилання й використання звичайного телефону [8, с. 157].

*Спілкування зі студентами, встановлення зворотного зв'язку за допомогою засобів Інтернет-технологій.* Найтрадиційнішим і найдоступнішим засобом зв'язку з майбутніми філологами в умовах дистанційного або інтегрованого (очно-дистанційного) навчання є електронна пошта. Як правило, на початку листування (якщо викладач і студенти не знайомі один із одним) викладач надсилає майбутнім філологам своєї групи лист-вітання, в якому запропоновано коротку характеристику досліджуваної теми й поставлено цілі та завдання навчання. До такого листа часто додається файл із коротким описом професійної біографії викладача (а, можливо, й з фотографією), що пожвавлює процес спілкування і робить його персоніфікованішим і щирішим [8, с. 157].

Комунікація, розмова з майбутніми філологами – це один із найважливіших компонентів діяльності викладача в системі електронного навчання. Використання Інтернет-технологій, з одного боку, спрощує спілкування порівняно з листуванням за допомогою традиційної пошти (що, в принципі, розв'язує питання зі зворотним зв'язком і своєчасним передаванням інформації майбутнім філологам), а з іншого, – детермінує проблему застосування спеціальних прийомів для організації спілкування людей, які взаємодіють один із одним шляхом листування [8, с. 162].

*Написання залікових робіт й отримання зворотного зв'язку.* Надзвичайно трудомісткою є робота викладача з перевірки залікових робіт, коли перед ним постає завдання не лише проаналізувати роботу студента, а й написати власні коментарі за результатами здійсненого аналізу. Електронна пошта поєднує найпростіші інструменти, закладені до поштової програми (наприклад, автоматичне цитування отриманого текстового повідомлення, на яке збираються відповіді), з невід'ємними атрибутами будь-якого текстового

редактора (наприклад, *MS Word*) – підкресленням, виокремленням жирним або нахиленим шрифтом, «грою» на розмірі й кольорі шрифту тощо [8, с. 162].

Отже, електронна пошта надає такі можливості для підвищення якості едукативного процесу під час формування професійної компетентності майбутніх філологів: організація конфіденційного спілкування між студентами й викладачем, викладачем і батьками; обмін інформацією між розподіленими за інтересами студентськими або викладацькими колективами та проведення ними спільних робіт навчального, пошукового або дослідницького характеру; реалізація методу проектів за участю майбутніх філологів і викладачів із різних регіонів та країн [7, с. 42]. Зазначена технологія широко застосовується також для координації і встановлення зворотного зв'язку в дистанційному і відкритому навчанні [1, с. 40].

За допомогою електронної пошти можна організувати так звані «віртуальні навчальні класи». Наприклад, у мережі Інтернет можна використовувати режим «список розсилання» (*mailing lists*), за якого встановлене на сервері програмне забезпечення уможливорює спільне спілкування суб'єктів едукативного процесу. Число різних списків розсилання (дискусійних груп) може бути дуже великим й обмежується лише можливостями апаратури. У створеній навчальній групі роз'яснюються правила та способи підписки на розсилання й отримання повідомлень. Потім академічна група може розпочати роботу. Кожне повідомлення, надіслане до дискусійної групи будь-яким її учасником, автоматично розсилається лист-сервером усім учасникам. Основним учасником обговорення всіх питань і відповідей майбутніх філологів є, безумовно, викладач.

Електронна пошта може бути використана для невербального спілкування суб'єктів навчального процесу: майбутні філологи не обов'язково мають перебувати на місці в момент зв'язку. Їм достатньо оволодіти простим текстовим редактором і декількома командами для відправлення, приймання й маніпулювання з отриманою та переданою інформацією.

Майбутні філологи можуть використовувати режим електронної пошти для отримання необхідної навчальної інформації із мережі Інтернет, для консультації, самопідготовки та взаємонавчання. У процесі проведення електронних семінарів електронну пошту рекомендується використовувати в такій послідовності: «виступ» викладача, «виступи» учасників семінару з питань теми, «обговорення», заключне «слово викладача» (весь процес відбувається в епістолярному жанрі, через писемне мовлення). Можливе застосування електронної пошти під час проведення семінару за схемою: «семінар-взаємонавчання», «семінар-дискусія», а також для консультацій, коли майбутнім філологам пересилаються тексти завдань, витяги з рекомендованої літератури тощо [4, с. 112-113].

Електронна пошта є надзвичайно важливою Інтернет-технологією. Крім того, що вона є саме масовим засобом електронних комунікацій, через неї можна прийняти або надіслати повідомлення ще у два десятки

міжнародних комп'ютерних мереж, частина з яких не мають онлайн сервісу (тобто прямого підключення до Інтернету) [2, с. 23].

Ця технологія використовується для таких цілей [3, с. 130]: 1) пересилання повідомлень іншому користувачеві; 2) передавання одного й того самого повідомлення кільком користувачам; 3) розсилання повідомлень у кілька організацій за певним списком; 4) передавання текстового файлу; 5) надсилання бінарного файлу, котрий містить комп'ютерну програму, графічне зображення, опрацьовані за допомогою текстового редактора документи, електронну таблицю або навіть аудіо- та відеоінформацію; 6) поширення «електронного журналу»; 7) передавання через мережу «гарячих новин» й оголошень.

Вона багато в чому є подібною на звичайну поштову службу. Кореспонденція готується користувачем на своєму робочому місці або програмою підготовки пошти, або звичайним текстовим редактором. Потім користувач має запустити програму відправлення пошти, котра надсилає повідомлення на поштовий сервер відправника. Той, у свою чергу, надсилає його на поштовий сервер адресата, де спеціальна програма займається сортуванням пошти та розсиланням її по скринькам кінцевих користувачів. Поштові сервери постійно підключені до мережі, тоді як комп'ютери учасників листування можуть установлювати з'єднання з ними в міру необхідності [2, с. 23].

Електронна пошта також використовується як засіб доступу до програм віддалених комп'ютерів і мережевих служб, наприклад, для отримання файлів певних документів або відповідей на запити з мережевих баз даних. Така ЕОМ може виконувати вузьке коло функцій, тоді вона називається ЕДО (електронна дошка оголошень, BBS), або ширший, який передбачає пересилання повідомлень на значні відстані з підключенням інших ЕОМ, тоді говорять про телекомунікаційну мережу. У цьому випадку користувачі мають стати абонентами цієї електронної мережі. Отже, за певну плату вони отримують можливість надсилати на електронну адресу партнера інформацію в будь-який зручний для них час і відповідно вимагати інформацію для себе. Цей зв'язок й іменується «електронною поштою» [3, с. 130].

Основою будь-якої поштової служби є система адрес [2, с. 23]. У будь-якого користувача в пам'яті ЕОМ є деякий відведений йому простір, який називається поштовою скринькою. У кожного поштової скриньки є унікальна електронна адреса [3, с. 130]. Адреса електронної пошти складається з двох частин: ідентифікатора користувача, який записується перед знаком «@» (комерційне ей) і доменної адреси машини, яка записується після цього знака [2, с. 23].

Можна виокремити деякі педагогічні умови використання електронної пошти в навчанні [там само, с. 23-24]. 1. На початку навчання доцільно розбити майбутніх філологів на пари, в котрі включити як студентів, які мають досвід використання електронної пошти, так і студентів, які не мають цього досвіду. 2. У процесі навчання викладач має допомагати студентам, даючи їм короткі рекомендації із використання електронної пошти; 3. Викладач має враховувати різні рівні підготовки студентів і будувати процес навчання так, аби не було нудно тим, хто встигає, і «не опускалися

руки» у тих, хто не встигає. Одним словом, необхідним стає індивідуальний підхід до навчання. 4. У процесі навчання має бути організована спільна робота, при якій відповіді на деякі питання мають давати самі студенти, використовуючи можливості електронної пошти. 5. Необхідно організовувати спільне обговорення проблем під час використання електронної пошти.

Слід зазначити, що освітні можливості електронної пошти є найдоступнішими зі всіх Інтернет-технологій і водночас найнедооціненішими. Спеціальні поштові програми засновані на подібних принципах, і, відповідно, для користування електронною поштою не потрібно серйозна професійна підготовка. Електронна пошта має дуже широкі можливості для поліпшення якості едукативного процесу. Це й засіб додаткової підтримки навчально-пізнавальної діяльності, що дає чудові можливості спілкування майбутніх філологів із викладачем й один із одним (причому конфіденційного спілкування), й засіб керування освітнім процесом [1, с. 40].

Пояснимо зазначені можливості. Так, за допомогою електронної пошти викладач може негайно поширити відповіді на питання, що найчастіше виникають, причому не лише тим, хто запитував, а й усім іншим. Далі електронна пошта дозволяє зняти бар'єри, які заважають майбутнім філологам поставити питання, пов'язані з проблемами, котрі лежать поза виучуваною дисципліною. Електронна пошта може якісно змінити керування навчально-виховним процесом, уможливіючи завчасне поширення результатів атестації, розпоряджень й іншої інформації адміністративного характеру. За допомогою електронної пошти майбутні філологи можуть пояснити причини своєї відсутності на заняттях, надсилати повідомлення про хворобу, поточні звіти про практику, котра проходить у віддалених місцях, тощо. Таке використання електронної пошти створює у майбутніх філологів відчуття особистого контакту як із викладачами, так і з адміністрацією ВНЗ. За можливості бажано вбудовувати доступ до електронної пошти й у навчальні програми, з тим щоб майбутні філологи мали можливість якщо й не отримати консультацію, то принаймні поставити своєму викладачеві питання в разі виникнення труднощів або висловити свою думку щодо роботи програми.

Використання електронної пошти дозволяє збільшити ефективність праці викладачів. У роботі з великою кількістю майбутніх філологів це може виявитися з більшим рівнем, якщо буде організовано обговорення питань, які надсилаються електронною поштою, у віртуальних семінарах або спеціально організованих для цієї мети робочих групах. Тут слід урахувати те, що не кожен учень добровільно включиться в такий вид навчальної роботи і, відповідно, виникає потреба у специфічній системі заохочення [1, с. 40].

Особливо слід зумовити переваги використання електронної пошти в навчанні та вивченні іноземних мов. Ця технологія уможливіє листування на двосторонній або груповій основі з однолітками-носіями виучуваної мови. Природно, це може створити додаткові можливості для автентичної комунікації.

Електронна пошта може бути тією частиною електронного освітнього середовища ВНЗ, яка дозволяє координувати роботу викладачів і майбутніх

філологів. Збереження електронної копії будь-якого відправленого й отриманого листа та фіксація часу і дати отримання документа уможливило створення електронних портфелів студентів із виконаними та збереженими завданнями, а також «базу даних», де зберігаються інструкції, матеріали, розклад тощо з доступом для обмеженого кола осіб.

Застосування електронної пошти, виходячи з вищесказаного, сприяє організації самостійної роботи, дозволяє майбутнім філологам отримувати інформацію, консультації, організувати власне навчання [9, с. 34-35].

**Висновки.** Отже, доходимо висновку про те, що з усього переліку типів Інтернет-технологій саме електронна пошта має постати обов'язковим інструментом кожного викладача. У ВНЗ її можна забезпечити і без виходу в Інтернет, у межах локальної мережі. Її простота, порівняно з іншими технологіями, найвищі можливості як із індивідуалізації роботи з майбутніми філологами, так й організації їхньої колективної діяльності, дозволяють назвати цю технологію обов'язковою інформаційною технологією навчання для сучасного навчального закладу.

**Перспективи подальших пошуків у напрямку дослідження.** Виявлення й опис переваг і недоліків використання інформаційно-комп'ютерних технологій в освітньому процесі має перспективу в царині дослідження особливостей використання інших Інтернет-технологій, зокрема, блогів, подкастів, вікі, форумів, чатів тощо під час формування професійної компетентності майбутніх філологів.

#### Література

1. Захарова И. Г. Информационные технологии в образовании / И. Г. Захарова. – М. : Издательский центр «Академия», 2003. – 192 с.
2. Интернет-технологии в образовании / Р. Н. Абалуев и др. – Тамбов : ТГТУ, 2002. – Ч. 3. – 114 с.
3. Коджаспирова Г. М. Технические средства обучения и методика их использования / Г. Коджаспирова, К. Петров. – М. : Издательский центр «Академия», 2001. – 256 с.
4. Красильникова В. А. Информационные и коммуникационные технологии в образовании / В. А. Красильникова. – Оренбург : ГОУ ОГУ, 2006. – 235 с.
5. Маловичко Є. А. Використання мережі Інтернет для формування професійної комунікативної компетентності майбутніх інженерів у вищому навчальному технічному закладі / Є. А. Маловичко // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: педагогіка, психологія і соціологія. – 2011. – №9 (191). – С. 119–124.
6. Методика викладання іноземних мов у навчальних закладах: [підручник] / С. Ю. Ніколаєва та ін. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
7. Панюкова С. В. Использование информационных и коммуникационных технологий в образовании / С. В. Панюкова. – М. : Издательский центр «Академия», 2010. – 224 с.
8. Развитие профессиональной компетентности в области ИКТ. Базовый учебный курс / М. В. Моисеева и др. – М. : Издательский дом «Обучение-Сервис», 2008, – 256 с.
9. Раицкая Л. К. Дидактические и психологические основы применения технологий Веб 2.0. в высшем профессиональном образовании: [монография] / Л. К. Раицкая. – М. : МГОУ, 2011. – 173 с.
10. Beauvois M.H. Computer-Mediated Communication (CMC): Technology for Improving Speaking and Writing / M.H. Beauvois // Technology-Enhanced Language Learning. – Lincolnwood, IL : National Textbook Company, 1997. – P. 165–184.

Стаття надійшла до редакції 30.04.2012 р.